

שהוא חולק על שאר תנאים, דרבי יוסי נטמא – טעמו וראיותיו עמו, 49
כלומר, בכל מקום הוא מביא טעם וראיה לדבריו. 50
נידון ביסוד הדין של שור המועד: אפיקא לחו, שלשה ימים דקתני – 51
שלשה ימים שנאמרו בדין שור המועד, האם הצורך בהם הוא כדי 52
לייעודי תורה – לעשות את השור למועד, שבשלשה ימים יהא מוחזק 53
לנגח, או כדי לייעודי נבירה – לעשות את בעל השור למועד. למאי 54
נפקא מינה, דאתו תלתא ביתי סהרי בחד יומא – באופן שבאו שלש 55
כתות עדים ביום אחד והעידו על שלש נגחות שנגח השור בשלשה 56
ימים, אי אפרת לייעודי תורה, מיעד – נעשה מועד בעדות זו כיון 57
שנתבר שנגח שלשה ימים, ואילו אי אפרת לייעודי נבירה, לא 58
מיעד – אינו נעשה מועד בעדות זו, כי מיעד אפר – בעל השור אומר, 59
השתא הוא דקמסקהדי בי – רק עתה התרו בי לשמור את שורי, 60
והתורה אמרה שצריך להתרות בשלשה ימים נפרדים. מאי – מה הדין 61
בספק זה. 62
הגמרא מביאה ברייתא לפשוט את האיבעיא: תא שמע, אין השור 63
נעשה מועד אפילו נגח שלש פעמים, עד שיעידו בו על כך בפני 64
בָּעָלִים ובפני בית דין, אבל אם העידו בו בפני בית דין ושלש בפני 65
בָּעָלִים או בפני בָּעָלִים ושלש בפני בית דין, אינו נעשה מועד, עד 66
שיעידו בו בפני בית דין ובפני בָּעָלִים. 67
הברייתא מונה עוד מדיני העדאה: הרי שהעידוהו שנים בראשונה – 68
שני עדים העידו על נגיחה ראשונה, ושנים אחרים העידו בו בנגיחה 69
שנייה ושנים אחרים העידו בו בנגיחה שלישית, ועל ידי שלשת נעשה 70
מועד, הרי כאן שלש עדות נפרדות לענין שאם תיפסל אחת מהן 71
עדיין האחרות קיימות, והן נחשבות כעדות אחת לענין הקמה, שאם 72
בטלה העדות על נגיחה הראשונה על ידי שנמצאת בת ראשונה 73
זוממת, לא נתבטלו האחרות בכך אלא הרי כאן שתי עדות שכל 74
אחת מהם מחייבתו חצי נזק, והוא פטור מלשלם נזק שלם על נגיחה 75
אחרונה, והן – עידי נגיחה הראשונה שהוזמו פטורים מלשלם מה 76
שזמנו לחייב את בעל השור חצי נזק נוסף על נגיחה שלישית, שכוין 77
שאינו נעשה מועד אלא על ידי צירוף שלש הכתות הרי שלשתן ככת 78
אחת, ואין עדים זוממים חייבים לשלם עד שיוזמו כולם. וכן אם 79
נמצאת גם בת שנייה זוממת, לא בטלה העדות הנשארת, אלא הרי 80
כאן עדות אחת שמחייבתו חצי נזק על נגיחה אחת, והוא פטור 81
מלשלם נזק שלם על נגיחה אחרונה, והן – הכת השניה שהוזמה 82
פטורים מלשלם חצי נזק של מועדות של נגיחה שלישית שהיו 83
מחייבים אותו על פי עדותן, לפי שלא הוזמו כולם. אבל אם נמצאת 84
גם בת שלישית זוממת, כולן – כל שלש הכתות חייבין לשלם בין 85
שלשתן את החצי נזק של מועדות של נגיחה שלישית, ועל זה נאמר 86
(דברים יט יט) 'ועשיתם לו כאשר זמם וגו' לעשות לאחיו. עד כאן 87
דברי הברייתא. 88
הגמרא מפרשת איך אפשר לפשוט את הספק מהברייתא: אי אפרת 89
לייעודי תורה, ואף אם העדות על כל השלש נגחות היתה בפעם אחת 90
מועילה לעשותו למועד. שפיר – מובן מדוע גם הכתות הראשונות 91
חייבות לשלם חלק מחצי נזק של מועדות של נגיחה שלישית, לפי 92
שאפשר להעמיד את הברייתא באופן שהניק השלישי הביא את כל 93
שלשת הכתות לאחר נגיחה שלישית, ומוכח שהייתה כוונתם לעשותו 94
מועד ולחייבו נזק שלם על נגיחה שלישית, שהרי יודעים הם שלצורך 95
זה הוא מביאם ולא כדי לתבוע את הנגחות הראשונות. 96

ומה אם ריחק נגחותיו זו מזו, שלא חזר ונגח באותו יום אלא ביום 1
אחר, נעשה מועד בכך ותיב נזק שלם, אם קריב נגחותיו זו לזו, שנגח 2
שלש פעמים ביום אחד לא כל שכן שהורגל להזיק ונעשה מועד בכך. 3
אפרו ליה – לרבי מאיר זכה תוכית שאין למדים בקל וחומר קירוב 4
המקרים מריחוקם, שהרי מצינו בזבה שאם ריפקה ראייתה וראתה 5
שלש ראיות בשלשה ימים, הרי היא נעשית זבה גדולה ופטמה 6
טומאת שבעה ימים, ואם קירבה ראייתה, שראתה שלש פעמים ביום 7
אחד, מהורה היא מטומאת שבעה, ואין למדים אותה בקל וחומר. ואם 8
כן הוא הדין לגבי שור אין ללמוד קל וחומר קירוב נגחותיו מריחוקם. 9
אפר להן רבי מאיר, מזבה אין להוכיח שהרי הוא ו-הכתוב אומר 10
(ויקרא טו ג) בענין חוב שמתמא בשלש ראיות וזאת, הנהיה שמתמא 11
בזובו, ותיבת 'וזאת' משמעותה למעט, כלומר אין לך אלא מה שכתוב 12
בו, וללמד שתלה הכתוב רק את טומאת חוב בראיות ולא בימים, 13
ואילו את הנהיה תלה בימים דווקא, ומוזה שחילק הכתוב בין זב לזבה 14
מוכח שאין טעם טומאת שבעה בזבה משום שהחזקה להיות רואה 15
אלא גזירת הכתוב הוא, ואין ללמוד משם לשור המועד שהעדאתו 16
הוא מחמת שהורגל ליגח. 17
שואלת הגמרא: ממה דהא 'וזאת' למעוטי זכה מראיות – מנין לנו 18
שתיבת 'וזאת' באה למעט שאין הזבה מטמאה בראיות, אלא למעוטי 19
זב בימים – שאין חוב מטמא בימים. משיבה הגמרא: אפר קרא 20
(ויקרא שם לג) 'והזב את זובו לזכר ולנקבה' מקיש ו-השזה הכתוב 21
זכר לנקבה, מה – כשם שנקבה מטמאה בימים, אף זכר מטמא 22
בימים. שואלת הגמרא: ולקיש – ונקיש גם נקבה לזכר, מה זכר 23
מטמא בראיות אף נקבה תטמא גם בראיות. משיבה הגמרא: הא 24
מיעט רחמנא – הרי הכתוב מיעט וכתב אצל זב 'וזאת', לומר שאין 25
האמור בזב נהג בזבה. שואלת הגמרא: ומה ראית – מנין לך לומר 26
שהיקש בא לרבות ימים בזב והמיעוט בא למעט זבה מראיות, שמה 27
ההיפך הוא הנכון, שההיקש בא לרבות שהזבה תטמא בשלש ראיות 28
אפילו ביום אחד, והמיעוט בא לומר שהזב לא יטמא אלא בראיות ולא 29
בימים. משיבה הגמרא: מכתבא קאי בראיות – מסתבר שהמיעוט 30
מזאת' שכתוב בפסוק העוסק בראיות חוב ממעט ראיות, ועל כרחך 31
בא למעט זבה מראיות. אבל קאי בראיות ממעט ימים – וכי מסתבר 32
לומר ש'וזאת' האמור אצל ראיות חוב בא למעט זב מימים, הרי אין 33
הכתוב מדבר מענין ימים כלל. 34
הגמרא מביאה ברייתא שנחלקו בה תנאים באותו נידון של משנתנו: 35
תנו רבנן, איזהו מועד, כל שהעידו בו שלשה ימים. וחוור להיות 36
תם על ידי ששתי התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח, דברי רבי יוסי. 37
רבי שמעון אומר, מועד, כל שהעידו בו שנגח שלש פעמים ואפילו 38
ביום אחד, ולא אפרו שלשה ימים אלא לחורה בלבד. 39
פסק הלכה בדין זה: אפר רב נחמן אפר רב אדא בר אבהה, הלכה 40
כרבי יהודה במועד שנעשה מועד דווקא בשלשה ימים, שהרי רבי 41
יוסי מודה לו כמובא בברייתא. והלכה כרבי מאיר בתם שחזר 42
לתמונה על ידי משמוש התינוקות, שהרי רבי יוסי מודה לו. אפר ליה 43
רבא לרב נחמן, ולימא מר הלכה כרבי מאיר במועד שנעשה מועד 44
אפילו ביום אחד, שהרי רבי שמעון מודה לו. והלכה כרבי יהודה 45
בתם שחזר לתמונה רק בשלשה ימים, שהרי רבי שמעון מודה לו. 46
אפר ליה רבא לרב נחמן אמא כרבי יוסי בבירא לי – מה שאני מכריע 47
ההלכה כרבי יוסי הוא מפני שאני סובר שיש לפסוק כרבי יוסי במקום 48

בבא קמא דף כד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קסג

הוא ממה שנאמר ואינו נוגח, ואם כן דלמא – שמא נדייק הא נגח לא
הני תם – שאם נגח אינו חוזר לתמותו, ומכל מקום ביהאי נגיחה לא
מחייב – על אותה נגיחה שנגח על ידי משמוש התינוקות אינו חייב
לשלם, כי גירודו אחרים.
הגמרא מנסה לפשוט ממשנה אחרת: תא שמע ממה ששנינו (סנהדרין
עו), שישפה בו – אדם ששיסה בחבירו את הכלב או ששיסה בו נחש
והרג את חבירו, פטור המשסה מעונש מיתה, כיון שהוא רק היה גורם.
ומדיקת הגמרא, מאי לאו – האם אין כוונת המשנה בכך שנקטה
פטור' בלשון יחיד לומר שפטור רק המשסה ותייב בעל הכלב או
הנחש כיון שזממונו הזיק, ואם כן נפשטה מכאן האבעיא שבעל הכלב
חייב. דוחה הגמרא: לא – אין הכרח שזו היא כוונת המשנה, אלא
אימא שהמשנה נקטה פטור' בלשון יחיד כדי לחדש שפטור אף
משסה – שגם המשסה פטור, אך דין בעל הכלב היה פשוט למשנה
שהוא פטור ולא הוצרכה לכתובו.
הגמרא מביאה אופן שבו אין ספק: אמר רבא, אם תמצי לומר – אף
אם תפשוט שתמשסה כלבו של חבירו בחבירו, בעל הכלב חייב,
מכל מקום שישפה הוא בעצמו – אם הכלב הזיק את המשסה עצמו,
פטור בעל הכלב. מאי טעמא, לפי שכל המשנה – כל העושה דבר
שאינו לו רשות לעשותו ומתוך כך בא אחר ושינה בו, שהזיקו, פטור
השני אף שגם הוא עשה שלא ברשות. והוא הדין כאן, כיון שהמשסה
שינה במה ששיסה את הכלב שוב אין בעל הכלב חייב בנזקיו.
רב פפא מביא דין דומה בשם ריש לקיש: אמר ליה רב פפא לרבא,
איתמר משהיה דריש לקיש בנותיה – כדבריה, דאמר ריש לקיש,
שתי פרות שהיו ברשות הרבים, אחת מהם רבוצה ואחת מהם
מחלכת, ובפעם מחלכת ברבוצה והזיקתה, פטורה, ואף ששינתה
במה שבעטה בה שהרי אין לה רשות לבעוט, מכל מקום הרבוצה
שינתה תחילה במה שרביצה ברשות הרבים, וכל המשנה ובא אחר
ושינה בו פטור. אבל אם בעטה רבוצה במחלכת, תייתב, שהרי
המחלכת לא שינתה ואין לרבוצה רשות להזיקה.
רבא מחלק בין דבריו לדברי ריש לקיש: אמר ליה רבא לרב פפא, אמא
בהתיא – באותו מקרה שבעטה מחלכת ברבוצה, חייבין מתיבנא –
הייתי מחייב את בעליה של המחלכת, משום דאמרין ליה, כי אית
לך רשותא לסגווי עלי – אמנם יש לפרתך רשות לעבור ולדרוך על
פרתי הרבוצה, אך לבעוטי כי לית לך רשותא – לבעוט בה אין לפרתך
רשות, ואם עשתה כן הרי היא חייבת בכל פרה שבעטה.

משנה

משנה זו עוסקת בשור המזיק ברשות הניזק, שנמנה לעיל (טו) כאחד
מחמישה המועדים.
שור המזיק שנכנס והזיק ברשות הניזק, כיצד מתחייב בעל השור
ובמה מתחייב, נגח בקרניו, נגח – דחף בגופו, נשך, רכיץ על כלים,
בעט בגלגלי והזיק, שכל אלו הם תולדות הקרן, שנעשו בכוונה להזיק
ואין הנאה להזיק ואין הזיקן מצוי, ברשות הרבים, משלם חצי נזק,
אבל ברשות הניזק, רבי טרפון אומר שמשלם נזק שלם, ורחבנא
אומרין שמשלם חצי נזק.
התנאים מבארים את שיטתם: אמר להם רבי טרפון לחכמים, דין זה
שקר ברשות הניזק חייב נזק שלם נלמד בקל וחומר, ומה במקום
שחלל הכתוב על השן ועל הרגל שהזיקו ברשות הרבים שהוא
פטור, אף על פי כן החמיר עליהן כשהזיקו ברשות הניזק שחייב
לשלם נזק שלם, ומוכח שחצר הניזק חמורה להתחייב בה יותר
מברשות הרבים, במקום שהחמיר על הקרן ברשות הרבים, שחייב
לשלם חצי נזק, האם אינו דין שנתחמיר עליו שאם הזיק ברשות הניזק
שחייב לשלם נזק שלם. אמרו לו חכמים, דיו לנא מן הדין להיות
בגדון – אין לחייב את הנלמד בקל וחומר יותר מהחייב שיש על
המלמד, וכיון שכן, מה קרן ברשות הרבים חייבת רק חצי נזק, אף
ברשות הניזק חייבת רק חצי נזק.
אמר להם רבי טרפון, אף אני

אלא אי אפרת שלייעודי נכרא הצריכה התורה שלשה ימים,
וצריכים להתרות בו בין נגיחה לנגיחה, ועל כרחך לא באו כולם ביום
אחד, אם כן היאך אנו מחייבים את הכחות הראשונות על זממם לגרום
למועדות, לימרו הנה קמאי – יכולים כת ראשונה ושניה לומר אמנ
מי הוה דיענין דבתר שלשה יומי אתו הני ומיעדי ליה – וכי היינו
יודעים שאחר שלשה ימים יבואו אלו העדים האחרונים ויעשוהו
מועד, כלומר, אנחנו באנו רק לחייבו חצי נזק של צד תמות, ולא היתה
כוונתנו לעשותו מועד. וכיון שהברייתא מחייבת אותם גם על חצי נזק
של מועדות של נגיחה שלישית מוכח שהמטרה היא ליעודי תורא,
וכולם באו ביום אחד להעיד כדי שהניזק השלישי יקבל נזק שלם.
רב כהנא מקשה שגם אם ליעודי תורא אין הברייתא מיושבת: אמר
רב אשי, אמרינה לשמעתא קמיה דרב בהנא – אמרתי שמועה זו
לפני רב כהנא. ואמר ליה, ולייעודי תורא מי נחא – האם לפי הצד
שלייעודי תורא הברייתא מיושבת, הרי קשה היאך אנו מחייבים הכת
האחרונה בחלק מחצי נזק של מועדות, ולימרו הנה בתראי – יאמרו
אלו העדים האחרונים אמנ מנא דיענין דכל קמאי בי דינא לאסחודי
בתורא קאתו – מנין לנו לידע שכל כחות העדים העומדים בבית דין
באו להעיד על אותו שור שנגח, אמנ לחיובי נכרא פלגא נזקא אתינן
– אנו באנו רק להעיד על נגיחה אחת ולחייבו חצי נזק של תמות, ולא
היינו יודעים שיש עוד עדים המעידים על אותו שור שכבר נגח לפני
כן.
הגמרא מיישבת את הברייתא לפי הצד שלייעודי תורא, מתרצת
הגמרא: אם ליעודי תורא אפשר ליישב את הברייתא כשבאו להעיד
ביום אחד, וכגון דקממין רמון – שראינו את עדי כת הראשונה
ורומים לעדי כת האחרונה שיעידו, ומוכח שהאחרונים יודעים
מהכחות שלפניהם ואינם יכולים לומר לחיבו חצי נזק באנו.
תירוצי אחר: רב אשי אמר, מדובר בשפא רצופים – שכל הכחות
באו יחד לבית דין להעיד, ובדאי ידעו האחרונים שגם האחרים באים
להעיד על אותו השור.
תירוצי נוסף: רבינא אמר, מדובר באופן שהעדים מבירין את בעל
השור ואין מבירין את השור, ולכן אינם יכולים לומר באנו לחייבו
חצי נזק של תמות, שהרי תם משתלם מגופו ואין עדותם יכולה לחייב
חצי נזק של תם אם אינם מעידים איה שור נגח, ומוכח שבאו להעיד
כדי לעשותו מועד. ומיד תמחה הגמרא: אלא היכי מיעדי ליה – אם
אינם מכירין את השור היאך מתרים בבעלים לשמור את שורו, הרי
אינו יודע איהו שור נגח. מיישבת הגמרא: דאמר – שאומרים לו,
תורא נגחנא אית לך בבקרך אפעי לך לנטורי לכוליה פקרא – שור
נגח יש לך בין בקרך ועליך לשמור את כל בקרך.
הגמרא מביאה ספק ומנסה לפשוט ממשנתנו: אפעי ליה, המשסה
(המגרמה) כלבו של חבירו בחבירו והזיקו, מהו שיתחייב בתשלומין.
ומבאר הגמרא, משסה ודאי שהוא פטור, שכן הוא רק גרם לכלב
שזיק וגרמא בניזקין פטור, אלא בעל כלב מאי, האם יש לחייבו בנזק
שעשה כלבו על ידי ששיסודו, אלא אמרין מצי אמר ליה – האם
אומרים שיכול בעל הכלב לומר אמא מאי עבדנא ליה – אני מה
הזקתי לו, הרי אם לא שיסדו זה לא היה הכלב מזיק מעצמו, או דלמא
אמרין ליה – אומרים לבעל הכלב כיון דרעת בכלבך דמשפי ליה
ומשפטי – כיון שאתה מכיר בכלבך שאם מגרים אותו הוא מתגרה
ומזיק, לא אפעי לך לאשחוייה – לא היה לך להזהרותו ברשות הרבים
ופורש אתה בשמירתו.
הגמרא מנסה לפשוט ממשנתנו: אמר רבי זירא, תא שמע ממה
ששנינו במשנתנו ויתם – שור שנעשה מועד חוזר לתמותו על ידי
שיהו התינוקות משמשין בו ואינו נוגח, ומשמע הא נוגח – אבל
אם היה נוגח בגלל המשמוש היה חייב על אותה נגיחה, והרי לא נגח
מעצמו אלא על ידי משמוש התינוקות, ומוכח ששור הנוגח על ידי
שאדם אחר גירדו חייב לשלם.
אביי דוחה את הראיה: אמר אביי, מי קתני נגח חייב – וכי מפורש
במשנה שאם נגח על ידי משמוש התינוקות חייב לשלם, הרי רק דיוק